

S P I S T R E Ś C I

OD AUTORA	11
I. POLACY NA MORZACH PÓLNOCY	17
1. W początkach państwa piastowskiego (960-1138)	17
2. Słowianie na Bałtyku w wiekach X-XII	23
3. Polska żegluga handlowa w wiekach XII-XV	26
4. Ludzie nauki, rycerze i dyplomaci w wiekach XIV i XV	32
5. Polacy we flotach kaperskich w wojnie trzynastoletniej	35
Przypisy	39
II. WŚRÓD KRZYŻOWCÓW I PIELGRZYMÓW	44
1. Udział Polaków w wyprawach krzyżowych	44
2. Polscy pielgrzymi w XIV i XV wieku	49
3. Przygody Bogusława X w podróży do Ziemi Świętej	55
Przypisy	58
III. W OKRESIE WIELKICH ODKRYĆ	62
1. Polacy w służbie portugalskiej	62
2. Jan z Kolna, legendarny żeglarz-odkrywca	65
3. Domniemany polski uczestnik wyprawy Kolumba	70
4. Gaspar da Gama w Indiach i Brazylii	72
5. Pierwsze wieści w Polsce o wielkich odkryciach	75

6. Wybitni podróżnicy polscy w XVI wieku	79
Przypisy	86
IV. O „DOMINIUM MARIS BALTICI”	93
1. Żołnierze morscy Zygmunta I Starego	93
2. Zabiegi Zygmunta Augusta o „dominium maris Baltici”	97
3. Powołanie Komisji Morskiej	102
4. „Armata na morzu” na sejmie w Lublinie	107
5. U schyłku panowania Zygmunta Augusta	110
6. W okresach bezkrólewí i za Stefana Batorego	116
7. Pierwsza wyprawa Zygmunta III do Szwecji	123
8. Udział Polaków w drugiej wyprawie Zygmunta III do Szwecji	130
9. Sprawy morskie podczas wojny inflanckiej	137
10. Jak doszło do wojny w obronie ujścia Wisły	143
11. Zwycięstwo w tzw. bitwie pod Oliwą 28 listopada 1627	151
12. Polska flota w latach 1628–1632	158
13. Wskreszenie i upadek floty za Władysława IV	166
14. Flota i sprawy morskie od połowy XVII do połowy XVIII wieku	171
Przypisy	177
V. NA BAŁTYKU I MORZU PÓŁNOCNYM	195
1. Polscy podróżnicy do Anglii za ostatnich Jagiellonów	195
2. Wyprawa Katarzyny Jagiellonki do Finlandii	202
3. Bałtycka przygoda Jana Tęczyńskiego	206
4. Morskie perypetie innych podróżników	219
5. Polscy podróżnicy na Bałtyku i Morzu Północnym w pierwszej połowie XVII wieku	226
6. Borzymowskiego <i>Morska nawigacya do Lubeka</i>	247
7. W mocy rabusiów na wodach kanału La Manche	254
8. Przygody morskie Jana Chryzostoma Paska	258
9. Podróżnicy polscy w drugiej połowie XVII wieku	266
10. Podróżnicy polscy w okresie saskim	275
Przypisy	283
VI. PIELGRZYMI I KAWALEROWIE MALTAŃSCY	296
1. Pielgrzymi szesnastowieczni i ich relacje	296
2. Podróż Radziwiłła-Sierotki i jego relacja	303
3. Inni podróżnicy śródziemnomorscy w XVI wieku	310
4. Podróże śródziemnomorskie Anonima w 1595 roku	322
5. Kawalerowie maltańscy w walce z Turkami	327
6. Zdobyte galery tureckiej przez Marka Jakimowskiego	340
7. Podróżnicy polscy na Morzu Śródziemnym w XVII wieku	347
8. Polscy podróżnicy o potędze Turcji i Wenecji na morzu	356
9. Przygody „admirala” Tomasza Wolskiego	362
10. Inni pielgrzymi i podróżnicy do połowy XVIII wieku	367
Przypisy	370
VII. NA SZLAKU UCHODŹSTWA RELIGIJNEGO	385
1. Przybycie pierwszych polskich osadników do Jamestown	385
2. Początek działalności Polaków w Jamestown	392
3. Polacy pionierami postępu społecznego	397
4. Polscy osadnicy w Nowej Holandii w połowie XVII wieku	400
5. Polacy w innych koloniach w Ameryce w XVII wieku	404
6. Uchodźcy religijni w Ameryce, Grenlandii i Labradorze	406
Przypisy	409

VIII. NA DRODZE DO AMERYKI POŁUDNIOWEJ	414
1. Arciszewski w pierwszej wyprawie do Brazylii	414
2. Druga wyprawa Arciszewskiego i triumfalny powrót	421
3. Trzecia wyprawa Arciszewskiego i jej epilog	430
4. Zygmunt Szkop, towarzysz broni Arciszewskiego	439
5. Konstanty Władysław Wituski w Brazylii	443
6. Inni Polacy na szlaku południowoamerykańskim	445
Przypisy	448
IX. NA SZLAKU WSCHODNIOINDYJSKIM	456
1. Peregrynacja Krzysztofa Pawłowskiego do Indii	456
2. Polscy duchowni w drodze na Daleki Wschód w XVII wieku	462
3. Świeccy podróżnicy na indyjskim szlaku w XVII wieku	469
4. Znieważenie polskiej bandery na wodach Gangesu	472
5. Na Dalekim Wschodzie, w Indiach i na Madagaskarze	474
6. Podróże Wiklińskiego na Oceanie Indyjskim	480
7. Relacja z podróży indyjskiej Dzwonkowskiego	484
Przypisy	487
X. U BRZEGÓW OCEANU SPOKOJNEGO	494
1. Pierwsi Polacy na Syberii i Oceanie Spokojnym	494
2. Wyprawa Beniowskiego z Kamczatki do Makao	498
3. Inni konfederaci barscy na Kamczatce i Oceanie Spokojnym	507
4. Perypetie brygadiera Kopcia na Morzu Ochockim	510
Przypisy	517
XI. ŚLADAMI KOŚCIUSZKI I PUŁASKIEGO	523
1. Pierwsza wyprawa Kościuszki do Ameryki	523
2. Pułaski i jego morskie plany	530
3. Trzy podróże Beniowskiego do i z Ameryki	539
4. Członkowie legionu Pułaskiego	543
5. Inni Polacy po stronie rewolucji amerykańskiej	547
6. Miklaszewicz, polski kaper w służbie amerykańskiej	551
7. Polacy u boku Anglików w wojnie amerykańskiej	557
8. Podróż Kajetana Węgierskiego do Ameryki	559
9. Polscy emigranci w Ameryce u schyłku XVIII wieku	566
Przypisy	568
XII. U SCHYŁKU RZECZYPOSPOLITEJ	577
1. Na Bałtyku i na Morzu Północnym w latach 1763-1793	577
2. Polacy na Morzu Śródziemnym i Czarnym	592
3. Listy z podróży Jana Potockiego	602
4. Próby tworzenia polskiej floty handlowej	608
5. Splaw towarów polskich Dniestrem do Morza Czarnego	615
6. Sprawa „Szkoły Majtków” i ostatnie próby tworzenia floty	623
Przypisy	626
SUMMARY (streszczenie w języku angielskim)	634
WYKAZ ŹRÓDEŁ, LITERATURY I ILUSTRACJI	641
1. Źródła drukowane	641
2. Atlasy, bibliografie, encyklopedie, słowniki	648
3. Ważniejsza literatura	650
4. Wykaz i pochodzenie ilustracji	663
5. Bandery i flagi podnoszone w czasach Rzeczypospolitej szlacheckiej	673
6. Dodatkowy wykaz opracowań z lat 1977-1980	674

INDEKSY	675
1. Osób	675
2. Nazw geograficznych	705
3. Nazw okrętów i statków	721

**„Podróżowali Polacy zawsze i bez końca,
a wielu z ochoty lub musu w dalekich świata
stronach; o wielu ani słuchu, choć się światu
przysłużyli”.**

(Joachim Lelewel: *Polska. Dzieje i rzeczy jej*, tom I, Poznań 1858, s. 581)